

UVODNIK: ODPORNOST LOKALNIH SKUPNOSTI – POGLED ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si

Odpornost v lokalnem okolju se kaže v prizadevanjih Organizacije združenih narodov v okviru vseh ciljev trajnostnega razvoja, še posebej pa v cilju trajnostna mesta in skupnosti. Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih od leta 2015 dalje preučuje različne vidike varnosti v lokalnem okolju. V desetletnem obdobju smo organizirali šest mednarodnih konferenc, osem študentskih mednarodnih konferenc in deset nacionalnih konferenc, kjer smo povezovali teorijo s prakso in spoznavali slovenske lokalne skupnosti. Letošnja, enajsta konferenca se začne z okroglo mizo o odpornosti v lokalnih okoljih, ki ji sledijo predstavitve prispevkov s področja odpornosti lokalnih skupnosti in predstavljajo pomembne perspektive varnosti ter kakovosti življenja ljudi v lokalnih okoljih.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.4.2025.0](https://doi.org/10.18690/um.fvv.4.2025.0)

ISBN
978-961-299-068-8

Ključne besede:
odpornost,
lokalne skupnosti,
Združeni narodi,
konferenca,
Slovenija

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.4.2025.0](https://doi.org/10.18690/um.fvv.4.2025.0)

ISBN
978-961-299-068-8

Keywords:
resilience,
local communities,
United Nations,
conference,
Slovenia

EDITORIAL: RESILIENCE OF LOCAL COMMUNITIES – THE UNITED NATIONS PERSPECTIVE

GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si

Resilience in the local environment is reflected in the efforts of the United Nations within the framework of all the Sustainable Development Goals, and in particular in the goal that focuses on sustainable cities and communities. The research programme Safety and security in local communities has been focusing on various aspects of safety and security in local communities since 2015. Over the ten-year period, we have organised six international conferences, eight international student conferences and ten national conferences, where we connected theory with practice and learned about Slovenian local communities. This year's eleventh conference begins with a round table on resilience in local communities, followed by presentations of contributions from the field of resilience of local communities, presenting important perspectives on security and the quality of life of people in local environments.

Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih od leta 2015 dalje preučuje različne vidike varnosti v lokalnem okolju. Do letošnjega leta smo opravili veliko raziskovalnega dela, organizirali šest mednarodnih konferenc, osem študentskih mednarodnih konferenc in deset nacionalnih konferenc, kjer smo povezovali teorijo s prakso in spoznavali slovenske lokalne skupnosti. Naše rezultate smo predstavili tudi v mednarodnem okolju. Raziskovalni vpliv naše programske skupine sega tudi čez meje Slovenije. Raziskovalci programske skupine so v zadnjih letih prejeli številne nacionalne in mednarodne nagrade, med njimi *Odlični v znanosti* (Agencija za raziskovalno dejavnost in inovacije Republike Slovenije), *Emerald Literati* priznanje za zelo kakovostne recenzije v kriminoloških znanstvenih revijah, *ESC Young Criminologist Award*, *Danubius Young Scientist Award* in priznanja ter Freda Adler nagrade Ameriškega združenja za kriminologijo (ang. *American Society of Criminology* – ASC) s področja primerjalne (2022) in ruralne kriminologije (2025), pa tudi priznanje Gerhard O. W. Mueller za mednarodno in primerjalno kazensko pravosodje *Academy of Criminal Justice Sciences* (2024). Leta 2024 so raziskovalci programske skupine skupaj s študenti predstavili raziskovalno delo na letni konferenci *Academy of Criminal Justice Sciences* v Denverju, Kolorado, ZDA in poželi veliko priznanje.

Raziskovanje lokalne varnostne problematike poteka v 24 občinah, kjer smo izvedli tri zbiranja podatkov (prvič v letu 2011, v okviru programske skupine v letih 2017 in 2022, načrtujemo zbiranje podatkov še v letu 2027). Poleg tega smo opravili tudi več manjših presečnih študij različnih tematik s področja varnosti, občutkov varnosti in strahu pred kriminaliteto v lokalnem okolju, kriminalitete v času covida-19, policijskega dela v skupnosti, zagotavljanja varnosti v lokalnih okoljih idr. Rdeča nit raziskovanja je varnost, ki ni samo javna varnost kot temeljna dejavnost policije, ampak jo pojmujejo širše, v smislu kakovosti življenja ljudi v lokalnih okoljih, kakovostnem delovanju državnih institucij v lokalnih okoljih in občin ter civilne družbe. Od leta 2015 smo izdali deset zbornikov, v katerih obravnavamo specifične teme s področja varnosti v lokalnih okoljih, letos pa smo se namenili razpravljati o odpornosti na varnostna tveganja v lokalnih skupnostih. Izhajajoč iz dejstva, da ogrožanja in tveganja, ne glede na to, ali so mednarodna, regionalna ali pa samo lokalna, vplivajo na ljudi v lokalnem okolju, kjer se tudi ti problemi rešujejo. Varnost pojmujejo na dva načina, in sicer kot stanje brez ogrožanja varnosti in prizadevanja deležnikov na področju varnosti prebivalcev, ki vplivajo na kakovost njihovega življenja in zaznavanje okolja kot človeku prijaznega za življenje, delo in rekreacijo.

Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization [WHO], n. d.) poudarja, da je škoda zaradi poškodb in smrti ljudi najpogosteje povezana z nekaterimi boleznimi, nasiljem in prometno varnostjo. Kronične bolezni in poškodbe niso povezane samo s temi tveganji, ampak tudi s slabimi delovnimi pogoji, izkoriščanjem delovne sile in neizpolnjevanjem standardov, ki so pričakovani glede kakovosti življenja in pogojev za delo v 21. stoletju. Razlike med kontinenti, pa tudi znotraj kontinentov, so ogromne. V Evropi in ne le v Evropski uniji že dalj časa delujejo organizacije, ki si prizadevajo za spoštovanje človekovih pravic, vladavine prava in dostojanstva ljudi. Vodilna organizacija na tem področju je Svet Evrope, ki je izdal številne smernice, ki se jih upošteva v državah članicah, med njimi tudi v Sloveniji. Eden izmed dokumentov, ki je nastal v Svetu Evrope in predstavlja temelj za delovanje na lokalni ravni, je Priročnik za lokalno samoupravo (Council of Europe, n. d.; Meško, 2003).

V Organizaciji združenih narodov (OZN) poudarjajo pomen 17 ciljev trajnostnega razvoja (Meško idr., 2024; United Nations, n. d.), ki se osredotočajo na družbo brez revščine, odpravo lakote, dobro zdravje in blaginjo, kakovostno izobraževanje, enakost med spoloma, čisto voda in sanitarno ureditev, cenovno dostopno in čisto energijo, dostojno delo in gospodarstvo, industrijo, inovacije in infrastrukturo, zmanjšanje neenakosti, trajnostna mesta in skupnosti, odgovorno porabo in proizvodnjo, podnebne ukrepe, življenje v vodi, življenje na kopnem, mir, pravičnost in močne institucije in partnerstva za doseganje ciljev. Odpornost v lokalnem okolju se kaže v prizadevanjih OZN v okviru *United Nations Development Programme* (Way, 2014) v vseh ciljih trajnostnega razvoja, še posebej pa v cilju trajnostna mesta in skupnosti, kjer se še posebej izpostavlja naslednje dejavnosti: odgovorno vladanje, integriteto, skrbno gospodarjenje, močno gospodarstvo, zmanjševanje kulturnih in drugih konfliktov, skrb za prebivalce, kakovost življenja, enakost med spoloma ter medgeneracijski most. Poudarjeno je tudi proaktivno delovanje, zaznavanje problemov, tveganj, ustrezno odzivanje na grožnje in nesreče. Idealno naj bi bile vse dejavnosti podprte z znanjem in raziskovanjem, kar pomeni vključevanje raziskovalne skupnosti v partnerstva za varnost in kakovost življenja. Odpornost ni poudarjena izključno kot priprava na morebitne (vojaške) konflikte ali okrevanje po vojnah in po konfliktih med državami in znotraj držav, temveč tudi kot dejavnosti, ki potekajo v času miru, kot stalnica vsakdanjega prizadevanja za varno družbo v najširšem pomenu besede. Prizadevanja za varnost morajo biti še posebej usmerjena v ranljive družbene skupine kot so otroci, starejši, osebe s posebnimi potrebami, žrtve oz. oškodovanci kaznivih dejanj in vsi drugi, potrebni pomoči.

Letošnja, enajsta po vrsti, konferenca se začneja z okroglo mizo o odpornosti v lokalnih okoljih, ki ji sledijo predstavitve prispevkov. Udeleženci okrogle mize so Srečko Šestan (poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije), Maša Žagar (državna sekretarka, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije), Rafael Viltušnik (pomočnik direktorja Policijske uprave Maribor), Mateja Meško Kaiser (Center za socialno delo Maribor, Svetovalnica za žrtve nasilja in zlorab), Aleksander Jus (pomočnik direktorja Zdravstvenega doma dr. Adolfa Drolca Maribor) in Matej Moharič (Mestna občina Maribor, Urad za komunalo, promet in prostor, področje energetika in mobilnost).

Pričujoči zbornik predstavlja prispevke, ki spadajo na področje odpornosti lokalnih skupnosti in predstavljajo pomembne perspektive varnosti ter kakovosti življenja ljudi v lokalnih okoljih. V zadnjem času je vse več govora o odpornosti v smislu obrambe držav Evropske unije in posameznih držav, vendar je treba odpornost razumeti širše, kot prizadevanje za kakovost življenja vseh prebivalcev. Zato OZN že dalj časa poudarja pomen odpornosti, ki je izjemno pomemben dejavnik trajnih skupnosti, ki so odporne na številna varnostna tveganja, naravne in druge nesreče ter nepredvidene dogodke, ki lahko zamajajo vsakodnevno življenje ljudi, vplivajo na vprašljivo delovanje institucij. Poleg vseh vidikov zagotavljanja trajnih in odpornih skupnosti je pomemben vidik tudi integriteta vladajočih, institucij in organizacij, ki delujejo na lokalni ravni. Pomemben dejavnik trajnosti in odpornosti je tudi civilna družba, pri čemer je poudarek na družbeni povezanosti in solidarnosti.

Najprej avtorji predstavijo primere dobre prakse v Mariboru (otroška varnostna olimpijada, komuniciranje z mladimi ter trajna mobilnost in prometna varnost), sledijo raziskovalni prispevki strokovnjakov in raziskovalcev, ki pokrivajo področja prava, kriminologije, varnostnih ved, sociologije, psihologije idr., in sicer o izzivih javne varnosti, prekrških v prometu, rediteljski službi, varnosti na smučiščih, bagatelni kriminaliteti, kriminaliteti v slovenskih občinah in v Mariboru, vlogi šole pri soočanju z vrstniškim nasiljem, zaznavanjem osebne varnosti pri mladih, večagencijskem sodelovanju pri zaščiti in reševanju, pomenu lokalno trajnostne oskrbe s hrano, podeželju in odpornosti, varnosti študentov Univerze v Mariboru, krepitvi odpornosti ter zagotavljanju kibernetске varnosti in kompetencah za celovito upravljanje varnosti v lokalnih skupnostih.

Hvala vsem članom organizacijskega odbora, piscem prispevkov, udeležencem na okrogli mizi za tvorno sodelovanje in prispevek k prizadevanjem programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Viri in literatura

- Council of Europe. (n. d.). *Home*. <https://www.coe.int/en/web/portal>
- Meško, G. (ur.). (2003). *Preprečevanje kriminalitete v urbanih okoljih – Priručnik za lokalno samoupravo*. Ministrstvo za notranje zadeve in Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani. <https://www.fvv.um.si/vls/priporocila-mesko.pdf>
- Meško, G., Kutnjak Ivković, S. in Hacin, R. (ur.). (2024). *The UN Sustainable Development Goals and provision of security, responses to crime and security threats, and fair criminal justice systems*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. doi:10.18690/um.fvv.7.2024
- United Nations. (n. d.). *Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. 17 goals*. <https://sdgs.un.org/goals>
- Way, C. M. (ur.). (2014). *Understanding Community Resilience: Findings from Community-Based Resilience Analysis (CoBRA) Assessments*. Marsabit, Turkana and Kajiado counties, Kenya and Karamoja sub-region, Uganda. United Nations Development Programme. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/CoBRA_Assessments_Report.pdf
- World Health Organization (WHO). (n. d.). *Social determinants of health*. <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/violence-prevention>